

Źródła do dziejów polskiego przemysłu papierniczego po drugiej wojnie światowej: *Informacja o rozwoju przemysłu papierniczego do roku 1980*

Przemysł papierniczy w okresie PRL-u nie był oczkiem w głowie władz. Przynależność Polski do grupy państw komunistycznych, szykujących się do wojny ze światem kapitalistycznym, zmuszała kraj do rozwijania gałęzi gospodarki pracujących na rzecz sił zbrojnych. W kolejnych planach gospodarczych kładziono nacisk na inwestycje w przemyśle zbrojeniowym, maszynowym, chemicznym, paliwowo-energetycznym. Przemysł papierniczy nie należał zatem do priorytetowych branż, dlatego papiernie nie mogły liczyć na tak wielkie inwestycje jak fabryki maszynowe, huty czy kopalnie.

Po drugiej wojnie światowej w ciągu kilku lat zdołano uruchomić większość przedwojennych papierni i celulozowni. Branża, wzmocniona kilkoma fabrykami na ziemiach zachodnich i północnych (do większych należały zakłady w Krapkowicach, Bardzie Śląskim, Młynowie oraz fabryki w okolicach Jeleniej Góry: w Dąbrowicy, Janowicach Wielkich i Piechowicach), już w 1948 roku wyprodukowała więcej papieru i tektury niż w ostatnich latach przedwojennych¹. Realizowane przez kolejne dziesięciolecia inwestycje polegały głównie na instalowaniu nowych maszyn w zakładach w Jeziornie pod Warszawą, Myszkowie, Skolwinie koło Szczecina oraz Włocławku. Pierwszy zupełnie nowy kombinat celulozo-papierniczy powstał w latach 1953–1965 w Ostrołęce, a budowę drugiego – w Świeciu – rozpoczęto w 1961 roku, a zakończono dopiero w 1977 roku. Obydwa wielkie zakłady miały wytwarzać papier i tekturę na opakowania dla przemysłu, dlatego papier do pisania i drukowania był w PRL-u towarem deficytowym. Co więcej, dystrybucja jasnych odmian przydatnych do drukowania była objęta całkowitą kontrolą państwa, co było elementem polityki informacyjnej władz komunistycznych, pilnujących, by ściśle kontrolować informacje drukowane (a do lat 90. XX wieku prasa była jednym z najważniejszych źródeł informacji). Pierwszym (i jedynym) zaprojektowanym od podstaw producentem papierów do pisania i dru-

---

¹ W 1938 roku wszystkie fabryki w Polsce wyprodukowały 247,2 tysiąca ton papieru i tektury, w 1945 roku 38 tysięcy ton, w 1946 roku 178,3 tysiąca ton, w 1947 roku 240,2 tysiąca ton, a w 1948 roku 290 tysięcy ton. M. Nita, *Przemysł celulozowo-papierniczy w Polsce Ludowej w latach 1944/45 – 1974 (zagadnienia ekonomiczne i techniczne)*, mps rozprawy doktorskiej, Katowice 1987, s. 470–471.

kowania miał być kombinat w Kwidzynie, którego budowę rozpoczęto w 1973 roku².

Wskutek polityki władz PRL-u papier był towarem deficytowym zarówno dla przemysłu, wydawnictw, jak też dla społeczeństwa, a kolejki po zeszyty szkolne czy papier toaletowy stały się jednym z symboli polskiej rzeczywistości z okresu socjalizmu. Środowiska związane z przemysłem papierniczym podejmowały liczne inicjatywy mające na celu podniesienie świadomości władz w kwestiach problemów branży papierniczej i sposobów ich rozwiązania. Chodziło głównie o zwiększenie środków na inwestycje. Powstawały liczne analizy i projekty modernizacji i rozbudowy istniejących zakładów oraz postulaty projektowania i budowy nowych fabryk. Tu jednak napotymano na mocny opór władz gospodarczych, stawiających na rozwój innych branż.

W latach 70. XX wieku, w epoce Edwarda Gierka, zmieniały się horyzonty polskiego społeczeństwa. Wpływ na to miało wiele czynników. Poprawa stosunków politycznych PRL-u z licznymi państwami kapitalistycznymi otworzyła nasze granice zarówno dla tysięcy Polaków, jak też dla obywateli innych krajów, którzy przybywali do Polski. Podróżom i wymianie informacji sprzyjały liczne inwestycje realizowane wówczas w Polsce przy udziale zagranicznych wykonawców i dostawców maszyn. Wpływ na świadomość obywateli PRL-u, dotyczącą standardów życia ludności w innych krajach, miał również rozwój telewizji, która zyskiwała na popularności. Społeczeństwo coraz wyraźniej dostrzegało dysproporcje w poziomie życia w Polsce i za granicą, czego skutkiem były liczne postulaty ekonomiczne oraz protesty, które pod koniec dekady Gierka doprowadziły do strajków i powstania NSZZ Solidarność.

Zaprezentowany w niniejszym opracowaniu dokument pt. *Informacja o rozwoju przemysłu papierniczego do roku 1980* powstał w 1977 roku w Ministerstwie Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, na podstawie danych dostarczanych przez Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego, zarządzające państwowym przemysłem papierniczym i materiałów biurowych. Materiał został opracowany w celach informacyjnych, pod kierunkiem Dyrektora Departamentu Planowania i Rozwoju mgr. Ryszarda Pawłaka. Dokument akceptował swoim podpisem Janusz Walewski – podsekretarz stanu w Ministerstwie Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego (MLiPD)³. Pismo jest zdeponowane w Archiwum Państwowym w Łodzi, wraz z innymi dokumentami Zjednoczenia Przemysłu Papierniczego.

Fakt powstania *Informacji o rozwoju przemysłu papierniczego...* nie wywarł wpływu na rozwój branży; nie wiemy, czy był wykorzystany przez MLiPD do jakichkolwiek starań o kształt listy planowanych inwestycji w zakładach papierniczych. Mimo to dokument zasługuje na upublicznienie, gdyż zawiera wiele ciekawych danych na

---

² M. Szymczyk, *Polski przemysł papierniczy 1945–1989*, Duszniki-Zdrój 2007, s. 347–352.

³ Janusz Walewski w resorcie leśnictwa i przemysłu drzewnego pracował jako wiceminister w latach 1971–1980 i zajmował się sprawami przemysłu papierniczego – na podstawie informacji Janusza Gradeckiego.

temat stanu polskiego przemysłu papierniczego w połowie lat 70. XX wieku oraz planowanych wówczas ważnych inwestycji, które miały ten stan poprawić. Należy zauważyć, że części z planowanych inwestycji nie udało się zrealizować, a te, które miały szczęście zostać urzeczywistnione, ukończono z sięgającym kilka lat opóźnieniem. Bardzo interesujące są zawarte w pierwszej części dokumentu dane o zużyciu papieru w poszczególnych krajach europejskich równo 30 lat temu. Polska zajmowała w wykazie ostatnie miejsce, z ilością 43 kilogramów na osobę, w przypadku gdy w krajach kapitalistycznych wynik ten był na ogół 3–5-krotnie większy. Ustępowaliśmy również wielu krajom socjalistycznym, m.in. Niemieckiej Republice Demokratycznej, Czechosłowacji, Węgrom, a nawet Bułgarii. Autorzy dokumentu ambitnie zakładali, że w wyniku realizowanych inwestycji w 1980 roku statystyczny mieszkaniec naszego kraju będzie zużywał 51 kilogramów, a 5 lat później już 66 kilogramów papieru. Rzeczywistość jednak zrewidowała plany. Już w 1978 roku produkcja papieru – zamiast wzrosnąć – spadła, i tendencja ta okazała się trwała. Pomiędzy 1977 rokiem, który okazał się najlepszym w tamtej dekadzie, a 1981, w którym branża odnotowała najslabszy wynik, zamiast prognozowanego wzrostu nastąpił spadek produkcji aż o 243 tysiące ton papieru i tektury. Tendencja odwróciła się w 1982 roku, jednak do końca PRL-u nie udało się osiągnąć planowanego na 1980 rok poziomu 1637 tysięcy ton papieru; w 1989 roku (czyli 12 lat po powstaniu *Informacji...*) wyprodukowano w Polsce zaledwie 1405 tysięcy ton papieru i tektury, a statystyczny mieszkaniec naszego kraju zużywał wówczas 35,4 kilograma tych wyrobów – tyle samo, co w 1974 r.^{okw4}. Wybiegając dalece w przyszłość, można dodać, że wielkość produkcji zakładaną przez autorów *Informacji...* na 1980 rok zdołano osiągnąć dopiero w 1997 roku, jednak poziom zużycia papieru na jednego mieszkańca na poziomie 51 kilogramów Polska uzyskała dopiero w 2001 roku.

Dziś obserwujemy w Polsce szybki wzrost produkcji papieru, spowodowany uruchamianiem nowoczesnych i wydajnych maszyn papierniczych. W 2013 roku powstało w naszym kraju ponad 4,1 miliona ton papieru, co po uwzględnieniu danych handlu zagranicznego pozwala stwierdzić, że statystyczny mieszkaniec Polski rocznie zużywa ponad 116 kilogramów tego wyrobu⁵. Należy jednak pamiętać, że dzisiejsza sytuacja jest odmienna od tej sprzed ponad 30 lat. Papier jest obecnie towarem rynkowym, a decyzje o ewentualnych inwestycjach podejmowane są nie przez władze państwowe, lecz przez prywatne przedsiębiorstwa w związku z prowadzoną przez nie działalnością biznesową. Celem realizowanych inwestycji nie jest ambicja dorównania sąsiednim krajom (lub przynajmniej zmniejszenia dystansu do nich) czy też zabezpieczenie odpowiednich dostaw dla odbiorców, lecz chęć osiągnięcia zysków. Motyw ten okazuje się najskuteczniejszy.

---

⁴ Obliczenia na podstawie: M. Szymczyk, *Polski przemysł papierniczy...* [2], s. 264, 353.

⁵ Z. Fornalski, *Zużycie i produkcja papieru i tektury w Polsce*, „Biuletyn Stowarzyszenia Papierników Polskich” 2014–2016, Łódź 2014, nr 10, s. 23.

**Informacja o rozwoju⁶
przemysłu papierniczego
do roku 1980**

I. Aktualny stan przemysłu papierniczego

1. Poziom spożycia wyrobów papierniczych w Polsce

Wyroby przemysłu celulozowo-papierniczego znajdują zastosowanie we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej i są niezbędne dla prawidłowego rozwoju życia gospodarczego i kulturalnego. Dotychczasowa sytuacja w zakresie produkcji wyrobów przemysłu celulozowo-papierniczego i pokrywania stale rosnącego zapotrzebowania na te wyroby kształtuje się niezadowalająco. Wyrazem tego jest między innymi niski wskaźnik zużycia wyrobów przemysłu papierniczego na jednego mieszkańca oraz znaczny, stale rosnący i kosztowny udział importu w pokrywaniu zapotrzebowania społecznego.

Wskaźnik zużycia papieru i tektury w Polsce, wynoszący w 1975 r. 43 kg na jednego mieszkańca, stawia nasz kraj na jednym z ostatnich miejsc wśród krajów RWPG i w Europie. Dotyczy to zwłaszcza papieru drukowego i do pisania, papieru gazetowego oraz papieru i tektury na cele opakowaniowe.

Wskaźnik zużycia papieru i tektury na jednego mieszkańca w niektórych krajach europejskich kształtował się następująco (dane z 1974 r.):

Szwecja – 220,0 kg
Dania – 153,0 kg
Holandia – 152,0 kg
RFN – 132,0 kg
Wielka Brytania – 141,8 kg
Francja – 115,0 kg
Austria – 99,6 kg
Włochy – 80,4 kg
Hiszpania – 67,0 kg
NRD – 76,7 kg
CSRS – 63,0 kg
Węgry – 54,0 kg
Bułgaria – 50,2 kg
Polska w 1975 r. – 43,0 kg
Zakłada się uzyskanie w 1980 r. – 51,0 kg, a w 1985 r. – 66,0 kg.

Porównując jednak poziom zużycia papieru i tektury w Polsce z innymi krajami przodującymi w tej dziedzinie, należy uwzględnić także różnice w warunkach i czynnikach, które ten poziom kształtują (m.in. wielkość dochodu narodowego, reklama).

---

⁶ Archiwum Państwowe w Łodzi, Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego, sygn. 299 – Plan 5-letni na lata 1976–80, Informacja o rozwoju przemysłu papierniczego do roku 1980, s. 311–324.

W naszych warunkach nie zachodzi potrzeba tak dynamicznego rozwijania produkcji papieru na cele wydawnicze i opakowaniowe, jak w krajach kapitalistycznych, gdzie potrzeby w dużym stopniu kształtują funkcje reklamowe. Stąd też zakładane wstępnie zużycie papieru i tektury na 1 mieszkańca w 1985 r. w wysokości 66 kg uważa się za wystarczające.

W okresie minionego 5-lecia 1971–1975 zaimportowano 707 tys. ton celulozy oraz 834 tys. ton papieru i tektury na łączną kwotę ca 1.780 mln zł dewiz. Wysoki import utrzymuje się nadal, mimo stosowania reżimu oszczędnościowego w gospodarce wyrobami przemysłu papierniczego.

2. Stan techniczny przemysłu papierniczego w kraju.

Wyroby przemysłu papierniczego produkowane są głównie przez zakłady zgrupowane w Zjednoczeniu Przemysłu Papierniczego⁷. Zjednoczenie to grupuje 30 przedsiębiorstw, w tym 19 przedsiębiorstw produkujących celulozę i papier, 6 przedsiębiorstw przetwórstwa papierniczego, 2 przedsiębiorstwa produkujące materiały biurowe oraz 2 przedsiębiorstwa remontowo-montażowe.

Cała produkcja zjednoczenia realizowana w 83 zakładach, ukierunkowana jest głównie na wytwarzanie celulozy (96,5% produkcji w kraju), podstawowych asortymentów papieru i tektur (99,2% produkcji branży), opakowań, materiałów biurowych oraz innych wyrobów przetwórstwa papierniczego (ca 80%) – na zaopatrzenie gospodarki narodowej, rynku i eksport. Stan techniczny budynków, maszyn i urządzeń w zakładach jest wysoce niezadowalający. Stopień zużycia budynków wynosi ponad 58%, a maszyn i urządzeń ponad 54%. Z ogólnej ilości 126 maszyn do produkcji papieru i tektury – 52 maszyny pochodzą sprzed 50 lat, 22 sprzed 30 lat, a tylko 15 maszyn sprzed 10 lat. Średnia wydajność w przeliczeniu na jedną maszynę papierniczą wynosi ca 27 ton na dobę. Tylko niektóre maszyny papiernicze, zainstalowane w ostatnim dziesięcioleciu osiągają wydajność w granicach 250–300 ton na dobę, tj. na poziomie nowoczesnych maszyn papierniczych.

Poza niedostatecznym stanem technicznym aparatury wytwórczej przemysłu celulozowo-papierniczego, występuje niski stopień mechanizacji prac ciężkich, szczegól-

---

⁷ Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego (ZPP) powstało w 1972 roku z połączenia Zjednoczenia Przemysłu Celulozowo-Papierniczego (skupiającego zakłady papiernicze i celulozownie) ze Zjednoczeniem Przemysłu Przetworów Papierowych i Materiałów Biurowych. ZPP koordynowało działalność całej państwowej branży papierniczej. Posiadało osobowość prawną, działało według zasad rozrachunku gospodarczego oraz prowadziło rozliczenia z budżetem państwa z tytułu swej działalności. Podstawowym zadaniem Zjednoczenia było prowadzenie polityki gospodarczej i technicznej w skali branży przez stworzenie przedsiębiorstwom odpowiednich warunków rozwoju. Przedmiotem działania Zjednoczenia była produkcja i zbyt celulozy, papieru i przetworów papierowych oraz materiałów biurowych. ZPP, podobnie jak inne zjednoczenia branżowe, zostało zlikwidowane w 1981 roku – na mocy ustawy o Przedsiębiorstwach Państwowych z 25 września 1981 roku wprowadzającej zasadę samodzielności, samorządności i samofinansowania przedsiębiorstw (zasada trzech „S”). Zarządzane centralnie przez 36 lat przedsiębiorstwa nie były w stanie działać na zasadach pełnej samodzielności. Aby zapewnić im pomoc, powołano dobrowolne zrzeszenia branżowe – branża papiernicza w 1982 roku powołała Dobrowolne Zrzeszenie Przedsiębiorstw Państwowych „Papier”. M. Szymczyk, *Polski przemysł papierniczy...* [2], s. 102.

nie na placach surowca drzewnego oraz w niepełnym zakresie instalowane są urządzenia służące ochronie środowiska naturalnego. Stan techniczny maszyn i urządzeń w wielu zakładach przetwórstwa papierniczego jest także niezadowalający. Przedstawiony stan techniczny w przemyśle celulozowo-papierniczym oraz poziom produkcji jest konsekwencją niedoinwestowania tego przemysłu w ubiegłych latach.

Przemysł celulozowo-papierniczy rozwijał się do tej pory dużo wolniej w porównaniu z pozostałymi gałęziami przemysłu krajowego i tempem wzrostu stopy życiowej społeczeństwa. Średnioroczne tempo przyrostu produkcji papieru i tektury wynosiło: w latach 1961–1970 ca 5%, a w pięcioleciu 1971–1975 – 6,2%, podczas gdy dynamika wzrostu produkcji przemysłowej ogółem w kraju (w ostatnim 5-leciu w 1971–1975) kształtowała się na poziomie 11,5%.

II. Główne kierunki rozwoju przemysłu papierniczego w planie 5-letnim na lata 1976–1980.

Narodowy plan społeczno-gospodarczy na lata 1976–1980 zakłada dalszą rozbudowę przemysłu papierniczego resortu. Na rozwój tego przemysłu przeznaczona jest w 5-letce 1976–1980 ca 38,8 mld zł nakładów inwestycyjnych, tj. ca 44% środków resortu. Stanowi to wzrost w stosunku do nakładów wydatkowanych na rozwój tego przemysłu w 5-letce 1971–75 o 189%. Wartość środków dewizowych na zakup maszyn i urządzeń wyniesie w latach 1976–80 ca 1.300 tys. zł dewiz. [złoty dewizowy], co stanowi ponad 5-krotny wzrost do ubiegłej 5-latki.

Nakłady inwestycyjne w przemyśle celulozowo-papierniczym koncentrują się w poważnym stopniu (ca 64%) na budowie Kombinatu Celulozowo-Papierniczego w Kwidzynie, gdzie roczny przerób inwestycyjny sięgać będzie ca 2,8 mld zł, a jedno stanowisko pracy kosztować będzie ponad 6 mln zł.

W wyniku realizacji kombinatu w Kwidzynie⁸ osiągnie się docelowo przyrost m.in.:

- celulozy – 170 tys. ton
- papieru – 180 tys. ton
- tektury – 90 tys. ton

Poza Kwidzynie – nakłady inwestycyjne w przemyśle celulozowo-papierniczym – skierowane zostały w pierwszej kolejności na rekonstrukcję, modernizację i rozbudowę istniejących zakładów. Szczególnie na uwagę zasługują rozbudowy i modernizacje w⁹:

---

⁸ Uruchomienie produkcji w Kwidzynie nastąpiło z wieloletnim opóźnieniem. Celulozownia rozpoczęła działalność w 1982 roku, papiernia w 1985 roku, a maszyny do produkcji tektury dopiero w 1989 roku. Wydajność kombinatu w chwili uruchamiania poszczególnych wydziałów szacowano na: 170 tysięcy ton celulozy, 195 tysięcy ton papieru i 90 tysięcy ton tektury.

⁹ Poniższych inwestycji – z wyjątkiem nielicznych, które zostały omówione w przypisach – nie zrealizowano.

- a) Zakładach Celulozowo-Papierniczych Krapkowice
  - rozbudowa celulozowni wraz z oczyszczalnią ścieków, w wyniku czego uzyska się docelowo przyrost 70 tys. ton celulozy/rok,
  - budowa oddziału tektury dachowej w Malczycach¹⁰ o zdolności produkcyjnej 61 tys. ton/rok tektury dachowej,
  - budowa MP-V na papier workowy¹¹ o zdolności produkcyjnej 90 tys. ton/rok,
  - modernizacja workowni o zdolności produkcyjnej 77 mln szt. worków.
- b) Poznańskich ZP – modernizacja MPI w Malcie o docelowej zdolności produkcyjnej 7,5 tys. ton/rok papierów podłożowych,
- c) Szczecińskich ZP – modernizacja MP II o docelowej zdolności produkcyjnej 28 tys. ton/rok papierów drukowych,
- d) Śląskich ZP – modernizacja MP-IV o docelowej zdolności produkcyjnej 8,3 tys. ton/rok papieru,
- e) Warszawskich ZP – modernizacja MP-III o docelowej zdolności produkcyjnej 5,9 tys. ton/rok papieru drukowego,
- f) Włocławskich ZP – modernizacja MP-VI o docelowej zdolności produkcyjnej 9,3 tys. ton/rok papierów piśmiennych¹²,
- g) Ostrołęckich Zakładach Celulozy i Papieru – budowa oddziału tektury falistej i kartonazowni o docelowej zdolności 24 tys. ton/rok,
- h) Śląskich Zakładach Papierniczych – budowa maszyny papierniczej w Tychach do produkcji papieru toaletowego o docelowej zdolności – 17,5 tys. ton/rok,
- i) Kaletańskich Zakładach Celulozowo-Papierniczych – budowa oddziału tektury falistej o zdolności produkcyjnej 40 tys. ton/rok tektury.

W roku 1980 rozpoczęta będzie budowa:

- Kostrzyna II – celulozowni i papierni, w wyniku czego osiągnie się docelowo 150 tys. ton celulozy sa [siarczanowej] oraz 80 tys. ton/rok papieru drukowego i 80 tys. ton/rok papieru pakowego cienkiego,
- Włocławka II – wytwórni papieru gazetowego o docelowej zdolności 124 tys. ton/rok,
- oddziału waty celulozowej w Niedomicznych Zakładach Celulozy o docelowej zdolności 20 tys. ton/rok waty¹³.

Realizacja planu 5-letniego 1976–1980 pozwoli na osiągnięcie w 1980 roku:

- wartości sprzedaży wyrobów własnej produkcji i usług w wysokości 36.130,0 mln zł wg cen zbytu, osiągając dynamikę w stosunku do 1975 roku 135,4%,

---

¹⁰ Fabryka w Malczycach była filią krapkowickich zakładów.

¹¹ MP-V planowana do produkcji papieru workowego została wybudowana w 1984 roku jako maszyna wytwarzająca papier toaletowy.

¹² Błędna informacja. Maszyna ta, wybudowana w 1957 roku, była zaprojektowana do produkcji około 25 tysięcy ton papieru rocznie.

¹³ W Niedomicznych w 1988 roku uruchomiono linię do produkcji chusteczek higienicznych i pod-pasek.

– wielkości produkcji:

a) celulozy ogółem 778,0 tys. ton, tj. 151,5%¹⁴,

b) papieru i tektury – 1.637,0 tys. ton (131,9%)¹⁵.

Produkcja podstawowych grup wyrobów w 1980 roku w resorcie wyniesie:

– celulozy papierniczej – 713 tys. ton, wzrost w stosunku do 1975 r. o 59,8%,

– papieru do druku, pisania i rysowania – 375 tys. ton, wzrost o 81,3%,

– papieru gazetowego – 85 tys. ton, wzrost o 2,3%,

– papieru pakowego (bez papieru workowego i papieru do wyrobu tektury falistej) – 246 tys. ton, wzrost o 6,9%,

– papieru workowego – 171 tys. ton, wzrost o 15,5%,

– papieru do wyrobu tektury falistej – 300 tys. ton, wzrost o 68%

– papierów chłonnych – 111 tys. ton, wzrost o 73,2%.

Przemysł celulozowo-papierniczy zużył w 1976 r. ogółem ca 3,7 mln m³ surowca drzewnego. Przemysł ten nie wykorzystuje całej masy surowca drzewnego, stawianego w bilansie do jego dyspozycji w 1980 r.

W zakresie rozwoju nauki i techniki przedsięwzięcia planu 5-letniego przewidują:

– intensyfikację wykorzystania surowców włóknistych, liściastych i odpadowych, a mianowicie zwiększenie przerobu zrębków (z odpadów drzewnych oraz pozyskiwanych bezpośrednio w lesie), zwiększenie przerobu drewna liściastego, zastosowanie trocin do wyrobu mas włóknistych, zwiększenie przerobu makulatury, w tym również makulatury niesortowanej, trudnorozwłóknialnej itp.,

– obniżanie gramatur papierów i tektury, w wyniku czego uzyska się w stosunku do 1975 roku dodatkową powierzchnię papieru i tektury ogółem w ilościach następujących:

Rok	1976	1977	1978	1979	1980
mln m ²	272	280	320	350	400

– zwiększenie stosowania chemicznych środków pomocniczych (jak środki rencyjne, pozwalające na zmniejszenie strat surowców w procesie wytwarzania, wypełniacze, kleje, środki zwiększające wytrzymałość papierów, a także środki do powierzchniowego uszlachetniania wytworów i przetworów papierniczych w celu nadania wyrobom wyższych parametrów użytkowych),

– wprowadzanie nowych wyrobów papierniczych jak: nowe rodzaje opakowań, wyrobów higienicznych, papierów specjalnych i przemysłowo-technicznych dla potrzeb innych przemysłów (papiery tłuszczoszczelne, filtracyjne, antykorozyjne, antyadhezyjne, do druku transferowego, opakowania do mleka i innych artykułów spożywczych),

¹⁴ W 1980 roku cała branża papiernicza wyprodukowała 525,7 tysiąca ton masy celulozowej – mniej o 12,7 tysiąca ton niż w 1975 roku (spadek o 2,6 procent).

¹⁵ W 1980 roku powstało 1277 tysięcy ton papieru i tektury – o 19 tysięcy ton więcej niż w 1975 roku (wzrost zaledwie o 1,5 procenta).

– prowadzenie prac badawczo-wdrożeniowych i projektowych w zakresie ochrony środowiska. Przewiduje się wdrażanie modernizacji procesów technologicznych w celu ograniczenia zużycia wody świeżej do produkcji – poprzez zamykanie obiegu wodnych – a także w celu ograniczenia ładunków zanieczyszczeń w ściekach. Będą prowadzone dalsze prace nad podwyższeniem efektywności stosowanych metod oczyszczania ścieków, a także nad zmniejszeniem emisji gazów toksycznych z oddziałów technologicznych,

– poprawienie jakości produkcji przemysłu papierniczego ze szczególnym uwzględnieniem papieru na cele wydawnicze i poligraficzne.

Przewiduje się w pierwszym rzędzie poprawienie drukowności oraz przerabialności papieru m.in. przez usunięcie wad wykończeniowych. Dla przemysłu papierniczego został opracowany program poprawy jakości przewidujący:

a) przyspieszenie realizacji planowanych na lata 1977–80 modernizacji maszyn papierniczych, produkujących papiery białe,

b) podjęcie produkcji papieru gazetowego o podwyższonych własnościach – zgodnie z wymaganiami odbiorcy. Zakłada się docelową produkcję tej odmiany papieru gazetowego w wysokości 30 tys. ton/rok,

c) zwiększenie jednorodności produkowanego papieru przez stabilizację warunków technologicznych i ustalenie stałych powiązań pomiędzy producentami mas włóknistych i papieru a drukarniami,

d) unowocześnienie klasyfikacji wyrobów, nowelizację norm przedmiotowych w kierunku wprowadzenia parametrów użytkowych dla określonych technik drukarskich.

***

1. Dostawy na rynek

W ogólnej wartości sprzedaży wyrobów własnej produkcji i usług 35.600 mln zł w 1980 r. dostawy na rynek – 6.210 mln zł w cenach detalicznych stanowią 17,4%. Dotyczy to przede wszystkim dostaw niżej wymienionych wyrobów papierniczych:

– papier do gramatury 250 g/m², tektura; przetwory papiernicze, galanteria papiernicza, artykuły papiernicze higieniczne, biurowe i szkolne, tapety papierowe, przybory papiernicze kreślarskie i biurowe.

Przy założonej w planie 5-letnim dynamice dostaw rynkowych średniorocznie o 7,6% w 1980 r. wystąpią jeszcze znaczne niedobory wyrobów m.in.:

– przetworów papierniczych na wartość – 1.100 mln zł

– artykułów papierniczych biurowych i szkolnych – 200 mln zł

– przyborów piśmiennych, kreślarskich i biurowych – 2.200 mln zł

– galanterii papierniczej – 350 mln zł.

– tapet papierowych (rynek łącznie z potrzebami budownictwa mieszkaniowego) – 30 mln m².

Na zaspokojenie określonych przez Ministerstwo Handlu Wewnętrznego i Usług potrzeb rynku opracowany został program rozwoju produkcji przemysłowych artykułów rynkowych na lata 1977–1983 w ramach prac Zespołu Partyjno-Rządowego ds. rozwoju produkcji rynkowej.

Ww. program określa niezbędne środki oraz zakłada pełne pokrycie potrzeb w grupie: przetwory, galanteria papiernicza, artykuły papiernicze higieniczne, tapety – przy jednoczesnym znacznym wzroście eksportu. Poza wzrostem ilościowym dostaw na rynek, planuje się unowocześnienie i rozszerzenie asortymentów, szczególnie w grupie artykułów higienicznych, galanterii papierniczej i innych.

2. Dostawy na eksport

Z uwagi na występujący niedosyt wyrobów i przetworów papierowych na rynku krajowym – możliwości eksportowe przemysłu papierniczego są ograniczone. Na lata 1976–1980 zakłada się wzrost eksportu o 67,5 mln zł dewizowych – do wysokości 95,0 mln zł dewizowych (wzrost o 245%) w tym do II obszaru o 56,4 mln zł dewizowych – do wysokości 70,0 mln zł dewizowych (wzrost o 414%). Na przyrost ten w wysokim stopniu wpłynie wzrost eksportu nadwyżek papieru białego (ca 40,0 mln zł dewiz.) powstałych przejściowo po uruchomieniu ZCP w Kwidzynie.

Ponadto w wyniku przedsięwzięć inwestycyjnych i modernizacyjnych zaistnieją możliwości intensyfikacji eksportu takich wyrobów jak:

- długopisów, kredek, ołówków, mazaków – o 90%
- papieru toaletowego – o 140%
- oleju talowego i furfuralu – o 60%.

Wprowadzone zostaną również nieeksportowane dotychczas asortymenty jak: tapety, pergamin sztuczny.

3. Import podstawowych wyrobów papierniczych

Dla pokrycia minimalnych potrzeb społecznych przy zakładanym w planie 5-letnim poziomie produkcji wystąpią poważne niedobory w zakresie celulozy, papieru i tektury, które pokrywane będą importem.

Szczegółowo bilanse potrzeb i dostaw mas włóknistych oraz papieru i tektury podane są w tabelach nr 1, 2 i 3.¹⁶

Suma importu w okresie lat 1976–1980 wyniesie:

- celulozy papierniczej – ca 800 tys. ton
- papieru i tektury – ca 1.000 tys. ton

Import w grupie papieru i tektur dotyczy przede wszystkim:

- papieru gazetowego
- papieru do druku, pisania i rysowania
- papieru przemysłowo-technicznego
- papieru do produkcji opakowań
- tektury.

---

¹⁶ W niniejszym opracowaniu wykorzystano tabelę zawierającą zestawienie produkcji ważniejszych wyrobów papierniczych.

Trudna sytuacja zaopatrzeniowa w papier i tekturę oraz niektóre przetwory, jak np. opakowania – wymagać będzie od wszystkich użytkowników racjonalnej gospodarki tymi artykułami. Niezbędne jest zachowanie wdrożonych w latach 1974–1976 zadań oszczędnościowych, zawartych w opracowywanych programach rządowych oraz uchwałach Rady Ministrów. W poszukiwaniu rezerw, bilans przewiduje poważne zmniejszenie zapasów papieru i tektury u odbiorców. Możliwe to jest przy dalszym usprawnieniu obrotu towarowego tym artykułem.

4. Ważniejsze wskaźniki techniczno-ekonomiczne

a) Relacje zatrudnieniowo-płacowe

Zakłada się wzrost zatrudnienia o 760 osób tzn. 101,4% przy wzroście wydajności 133,6% i średniej płacy 124,9%. Opłacenie wzrostu wydajności średnią płacą w roku 1980 wyniesie 0,69. Wykazany wzrost zatrudnienia przeznaczony będzie wyłącznie dla zakładów nowo uruchamianych, przy czym nie pokrywa on potrzeb tych zakładów. Potrzeby zakładów nowych wynoszą 2180 osób, co oznacza konieczność wygospodarowania z istniejących zakładów 1420 osób. Zmniejszenie zatrudnienia w istniejących zakładach zamierza się zrekompensować wzrostem wydajności pracy, uzyskanym w wyniku modernizacji parku maszynowego, usprawnień techniczno-organizacyjnych oraz poprawienia racjonalizacji zatrudnienia.

b) Koszty własne

Produkcja realizowana będzie przy założeniu obniżki kosztów własnych o 8,6%, w tym kosztów materiałowych o 11,2%. Dysproporcja pomiędzy obniżką kosztów własnych a materiałowych wynika z ponoszenia relatywnie wysokich kosztów wydziałowych i ogólnozakładowych w nowych obiektach, przy ich niepełnej jeszcze zdolności produkcyjnej w roku 1980. W kosztach materiałowych założono wysoką obniżkę w wyniku podejmowania przedsięwzięć technologicznych, usprawnień gospodarki materiałowej oraz rozszerzania zakresu stosowania nieklasycznych surowców drzewnych i makulatury. Udział nieklasycznych surowców drzewnych w ogólnym wsadzie surowców do produkcji mas włóknistych wzrośnie z 32,1% w 1975 r. do 49,1% w 1980 r., a makulatury z 33,6% do 35,6%. Ponadto zwiększona zostanie o 168,0 tys. ton produkcja papieru o obniżonej gramaturze co pozwoli na oszczędności w zużyciu mas włóknistych.

Opracował:

Departament Planowania i Rozwoju
Dyrektor Departamentu Planowania i Rozwoju
mgr Ryszard Pawlak

Akceptował:

Podsekretarz Stanu
mgr inż. Janusz Walewski

Warszawa, dnia 10.V. 1977 r.

Zestawienie produkcji ważniejszych wyrobów papierniczych

lp.	Wyszczególnienie	Jedn. miary	1975	1980	Różnica (5-4)	% 5:4
			produkcja wykonanie	produkcja		
1	2	3	4	5	6	7
	<u>A. Wytwory papiernicze</u>					
1.	Papier gazetowy	tys. ton	83,0	85,0	+2	102,4
2.	Papiery drukowe i do pisania	"""	206,8	375,0	+168,2	181,3
3.	Papiery pakowe (bez papieru workowego)	"""	230,8	246,2	+15,4	106,6
4.	Papier workowy	"""	148,1	171,0	+22,9	115,4
5.	Papier do wyrobu tektury falistej	"""	178,2	300,0	+121,8	168,3
6.	Papiery techniczne	"""	66,0	78,8	+12,8	119,3
7.	Papiery chłonne	"""	64,3	111,4	+47,1	173,2
8.	Tektury introligatorsko-pudełkowe	"""	187,9	188,8	+0,8	100,4
9.	Tektury budowlane	"""	60,0	60,0	-	100,0
10.	Tektury pozostałe	"""	16,3	20,9	+4,6	128,2
	Razem	"""	1.241,4	1.637,0	+395,6	131,8
	<u>B. Ważniejsze przetwory papiernicze</u>					
1.	Papier kredowany	tys. ton	5,9	8,2	+2,3	138,9
2.	Papier światłoczuły	"""	4,5	4,5	-	100,0
3.	Tektura falista 2,3 i 5-warstwowa	"""	232,2	334,3	+102,1	143,9
4.	Opakowania jednostkowe z tektur jedno- i dwustronnie krytych z nadrukiem Worki	"""	-	30	-	-
5.	Torby	mln. szt.	542,3	700	+157,7	129,0
6.		tys. ton	45,1	60	+14,9	133,0